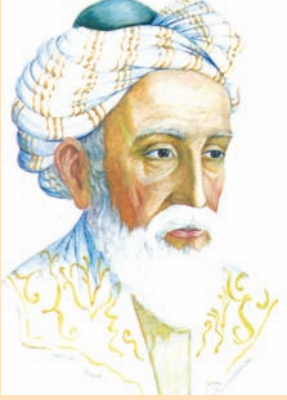

Bilim Tarihinde Bu Ay

M u r a t D i r i c a n

4 Aralık 1131 Ömer Hayyam Öldü

4 Aralık 1131'de Ömer Hayyam yaşama veda etti. Daha çok rubailerıyla tanıdığımız Ömer Hayyam aslında döneminin önemli matematikçi ve gökbilimcilerinden biriydi. 11. yüzyılın sonları ve 12. yüzyılın başlarında İslam dünyasında

matematiğin en büyük temsilcisi olan Hayyam'ın özellikle sayılar kuramı ve cebir alanında önemli çalışmaları vardı. Öklit'in yapıtı üzerine olan yorumlarında, irrasyonel sayıların da tıpkı rasyonel sayılar gibi kullanılabilceğini kanıtlaması matematik tarihindeki dönüm noktalarından biri olmuştur. Paralellik kuramına ilişkin çalışmalarıysa etkisini yüzyıllar boyunca sürdürmüştür. 1074'te Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah tarafından İsfahan'da bir gözlemevi kurmak ve dönemin takvim sistemini düzenlemekle görevlendirildi. Onun bugün daha çok tanınmasını sağlayan rubaileriyse ölümünden yaklaşık iki yüz yıl sonra ortaya çıkmıştı.

11 Aralık 2006

Yangtze Tatlısu Yunusu Artık Yok

Altı hafta süren ve 11 Aralık 2006'da sona eren araştırmaların sonucunda, Çin'deki Yangtze ırmağında yaşayan ve yeryüzündeki tek tatlısu yunus türü olan 'Yangtze tatlısu yunusu'nun soyunun tükendiği açıklandı. Altı ülkeden çok sayıda bilim insanının katıldığı ve iki araştırma gemisiyle yürütülen araştırmalar, Yangtze ırmağının neredeyse tamamında ve ırmak deltasında yapılmıştı. Yüksek teknolojili optik ve sualtı ses tarayıcılarıyla yapılan araştırmada ne yazık ki bu tatlı su memelisinin izine rastlanmadı. Tatlısu yunusu, kendi habitatında insan etkisiyle soyu tükenen en büyük memeli türü olarak tarihe geçti. Çünkü bugün dünya nüfusunun % 12'si Yangtze ırmağının kıyılarında yaşıyor ve ırmaktaki kirlilik çok yüksek düzeylerde. 1980'li yılların başlarında sayılarının 400 kadar olduğu bilinen bu hayvanların, 1997'de yalnızca 13'ü gözlenebilmişti.

15 Aralık 2000

Çernobil Kapatıldı!

15 Aralık 2000'de Çernobil nükleer santralının çalışması durduruldu. Ukrayna'da bulunan Çernobil santralında, 26 Nisan 1986'da dünyanın en büyük nükleer kazası olmuştu. 15 Aralık 2000'den bir hafta önce santralin sağlam kalan son reaktörü olan üç numaralı reaktör de teknik sorunlar nedeniyle durduruldu. Daha sonra yeniden çalıştırılsa da ulusal enerji ağının dışına çıkarıldı ve en düşük güçte tutuldu. Ancak simgesel öneminden ötürü, tüm dünyaya kapatıldığı duyuruldu. Çernobil'in çalışan bu son reaktörü Ukrayna'nın elektrik gereksiniminin yaklaşık % 5'ini karşılıyordu.

16 Aralık 1474

Ali Kuşçu Öldü

Ünlü Türk gökbilimci ve matematikçi Ali Kuşçu 16 Aralık 1474'te yaşama veda etti. Babası Mehmet Bey aynı zamanda Timurlu hükümdarı olan ünlü gökbilimci Uluğ Bey'in doğancısıydı. Bu nedenle Kuşçu adıyla anılan Ali Alaeddin, Semerkand'da doğmuş ve burada yetişmişti. Burada bulunduğu sıralarda, Uluğ Bey, Kadızâde-i Rûmî ve Gıyâsüddin Cemşid el-Kâşî gibi dönemin önemli bilim insanlarından matematik ve gökbilim dersleri almıştı. Uluğ Bey'in en gözde öğrencilerinden olan Ali Kuşçu, bir dönem Semerkand Gözlemevi'nin başına getirildi. Uluğ Bey'in ölümünün ardından Fatih Sultan Mehmet'in davetiyle İstanbul'a yerleşti ve Ayasofya Medresesi'nde gökbilim dersleri verdi.

17 Aralık 1790

Aztek Takvimi Bulundu

Meksika'daki Aztek uygarlığına ait en önemli kalıntılardan biri olan Aztek takvimi, 17 Aralık 1790'da Meksiko City yakınlarında gün ışığına çıkarıldı. 24 tonluk bir kaya kütesine işlenmiş gökbilim simgelerinin oluşturduğu takvim, Güneş Taşı adıyla anılıyordu. Yıldızların hareketine göre tasarlandığı tahmin edilen Aztek takvimi, Azteklerin matematik ve gökbilim alanındaki bilgi birikimini göstermesi nedeniyle büyük önem taşıyordu. Mevsimlerin ve bazı doğa olaylarının önceden kestirilmesinde kullanıldığı tahmin edilen takvimin, Aztek toplumunun bazı ekonomik ve toplumsal etkinliklerinin düzenlenmesinde ve bazı dinsel törenlerin planlanmasında da kullanıldığı sanılıyor. 1427-1479 yılları arasındaki 52 yıllık bir dönemi gösterdiği saptanan Güneş Taşı, bugün birçok kültürde kullanılan Gregoryan takviminden yaklaşık 100 yıl önce hazırlanmıştı. Bu dev anıt, İspanyol istilası sırasında, bugün Meksiko City kent merkezinde yükselen Metropolitan Katedrali'nin bulunduğu alana gömülmüştü. Güneş Taşı, kayboluşundan yaklaşık 250 yıl sonra, 1790'da katedralin onarım çalışmaları sırasında rastlantı sonucu yeniden gün ışığına çıktı.

22 Aralık 1938

Selakant Yaşıyor!

Yaklaşık 400 milyon yıl önce Devoniyen devrinde yaşadığı bilinen ve soyunun tükendiği sanılan selakantlara, Güney Afrika'nın başkenti Cape Town'un kuzeydoğusunda rastlandı. Cape Town yakınlarındaki bir doğa tarihi müzesinin yöneticisi olan Marjorie Courtenay-Latimer sıradışı canlı türlerine ilgi duyan bir müze küratörüyü. Cape Town yakınlarındaki Chalumna ırmağında gemi kaptanlığı yapan Hendrik Goosen, ırmağın okyanusa döküldüğü bölgede yaklaşık 70 m derinlikte yakalanan ilginç bir balığı görmesi için Marjorie Courtenay-Latimer'le haberleşti. Courtenay-Latimer yaklaşık 1,5 m boyundaki bu alaca benekli mavimsi balığı tanımlanması için Grahamstown'daki Rhodes Üniversitesi'ne gönderdi. Sonuçlar gerçekten şaşırtıcıydı. Yüzyılın zooloji keşfi sayılabilecek bu balık sanki yaşayan bir dinozordu.

23 Aralık 1970

İkiz Kuleler Tamamlandı

23 Aralık 1970'te, 11 Eylül 2001 saldırılarında yıkılan Dünya Ticaret Merkezi'nin kaba inşaatı tamamlanarak en yüksek noktaya olan 411 m'ye ulaşıldı. İçinde 110 katlı İkiz Kuleler'in de bulunduğu yedi ayrı yapıdan oluşan kompleks, yaklaşık 840.000 m²lik bir ofis alanı sunuyordu. Kuleler mimar Minoru Yamasaki tarafından, çelik konstruksiyon ve camdan perde duvarlar biçiminde tasarlanmıştı. Kulelerin tepesindeki görüş mesafesi yaklaşık 80 km'di. Dünyanın en yüksek yapılarından biri olan İkiz Kuleler, 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılarda yıkıldı.

29 Aralık 1987

Uzayda 326 Gün

29 Aralık 1987'de kozmonot Yuri Romanenko uzayda 326 gün kalarak daha önce de kendisine ait olan uzayda kalma rekorunu geliştirdi. Bu süre ABD'li astronotların 87 günlük rekoruyla karşılaştırılamayacak kadar uzun bir süreydi. Romanenko, Rusya'nın dünya yörüngesindeki Mir uzay istasyonuna görev arkadaşı Alexander Laveikin'le birlikte 6 Nisan 1987'de ulaşmıştı. Laveikin istasyondaki beşinci ayını doldururken bazı solunum ve kalp sorunlarıyla karşılaştı ve yerini Alexander Alexandrov'a bıraktı. Ekip bu 326 günlük süre içinde biyoloji, tıp, malzeme bilimi ve jeolojiyle ilgili 1000'in üzerinde deney gerçekleştirdi. Bunun yanında Romanenko ve Alexandrov ikilisi Kvant adlı astrofizik laboratuvar modülünü de Mir uzay istasyonuna eklemiş ve güneş sisteminin uzak bölümleriyle ilgili veri toplanmasını sağlamıştı.

30 Aralık 1924

Evrende Yalnız Değiliz

30 Aralık 1924'te, ünlü gökbilimci Edwin Hubble Güneş sisteminin de içinde bulunduğu Samanyolu gökadasının evrendeki tek gökada olmadığını, buna benzer daha birçok gökadanın bulunduğunu bilim dünyasına du-

yurdu. Hubble yaptığı ölçümlerle uzaydaki kimi bulutsuların Samanyolu gökadasının dışında olduğunu ve onların aslında Samanyolu'ndan ayrı gökadar olduğunu belirledi. Bu buluş evrenin yapısına ilişkin görüşlerin tümüyle değişmesine yol açtı. Hubble 1927'de de devrim niteliği taşıyan ikinci büyük keşfini gerçekleştirdi. Buna göre evrendeki bütün gökadarlar birbirinden uzaklaşıyor, başka bir deyişle evren sürekli genişliyordu.

Kaynaklar
<http://inventors.about.com>
<http://www.todayinsci.com>
<http://www.historytoday.com>